

Zienswijze Gemeente Altena

Datum verzonden
30 november 2021

Ons kenmerk
2021-036463

Bijlage(n)
1. Publieksversie Startnotitie
programma circulair
voedselsysteem

Behandeld door
Albertien Perdok

Team
Team Ondernemen

Telefoonnummer
0183-516709

E-mail
a.perdok@gemeentealtena.nl

Onderwerp

Zienswijze Gemeente Altena op het Ontwerpbeleidskader Landbouw en Voedsel en PlanMER van provincie Noord-Brabant

Geacht College van Gedeputeerde Staten,

We hebben met veel belangstelling het 'Ontwerpbeleidskader Landbouw en Voedsel 2030' en het bijbehorende PlanMER gelezen.

Uw beleidskader is van belang voor ons gebied en voor ons beleid

We waarderen dat de provincie dit beleidskader heeft opgesteld en daarmee het belang van landbouw en voedsel onderschrijft. Het beleidskader geeft inzicht in wat de provinciale ambities zijn en welke rol de provincie in de transitie naar voedselketen 3.0 wil pakken.

De landbouw en agrofood sector is van groot economisch, landschappelijk en sociaal belang voor Altena

Het gaat in ons gebied om ruim tweeduizend banen en een areaal van bijna twaalf duizend hectare. Altena heeft een grote diversiteit aan MKB-bedrijven en agrarische bedrijven. De akkerbouw is meer dan gemiddeld vertegenwoordigd vergeleken met het provinciale gemiddelde. Een aantal agrofood bedrijven staan in de top 15 van belangrijkste werkgevers. Altena is trots op de vele innovaties in haar gebied. Ondernemers zijn bezig met digitalisering, robotisering, chemievrij telen, biologische en natuurinclusieve landbouw, bodemverbeterprojecten, innovatieve stalvloeren, duurzaam en eerlijk grondstoffenbeleid, eiwittransitie en duurzame verpakkingen. Ook hebben we aandacht voor het maatschappelijke belang van voedsel in het kader van gezondheid, onderwijs en de korte keten.

We willen graag onze zienswijze op uw ontwerpbeleidskader geven

Onze zienswijze bestaat uit drie onderdelen

1. Eerst geven we aan welke aanknopingspunten we zien tussen het beleid van de gemeente en het ontwerpbeleidskader.
2. Daarna geven we onze zienswijze op het ontwerpbeleidskader en het PlanMER.
3. We sluiten onze brief af met een verzoek om nauwer samen te werken en gezamenlijk op te trekken richting ministerie om Altena aan te wijzen als landelijk experimenteergebied voor de voedselketen 3.0.

1. Beleidskader biedt veel aanknopingspunten

De Gemeente Altena ziet veel aanknopingspunten tussen de ontwikkelingen in ons gebied en de doelen en de interventies die de Provincie in het Ontwerpbeleidskader voor ogen heeft. We onderschrijven het belang van een nieuwe en gezonde balans tussen economie, maatschappij en ecologie. De speerpunten die u benoemt sluiten aan bij onze eigen speerpunten. In onze Omgevingsvisie Altena 2040, het programma circulair voedselsysteem en het leefstijlakoord benoemen we bijvoorbeeld het belang van gezondheid, de eiwittransitie, korte ketens en het ondersteunen van ondernemers in de transitie. We willen daarom nauwer met de provincie samenwerken. De landbouw- en voedseltransitie krijgt in Altena onder andere vorm in het programma circulair voedselsysteem en in het leefstijlakoord.

Gemeente Altena heeft daarin aandacht voor:

- Het verduurzamen van de voedselketen op basis van circulaire principes. Het gaat om minder grondstoffen gebruiken, minder afval en uitstoot en meer werken in zo lokaal mogelijke kringlopen. We verbinden partijen in de keten om samenwerking te stimuleren. We hebben aandacht voor het natuurlijk kapitaal van Altena: biodiversiteit en bodemgezondheid. We ondersteunen ondernemers en ontwikkelen talent voor circulair denken en doen. We werken aan een sterke korte voedselketen.
- Gezondheid van mensen en eiwittransitie. De gemeente zet in op een vitaal Altena en wil bij de top 10 van gezondste gemeenten horen. De gezondheid van onze inwoners staat centraal. Het gaat om sport, onderwijs, bewegen, preventie en om voedsel. We stimuleren inwoners om gezonder te eten, en daarmee tegelijk hun voedselafdruk te verkleinen. Hier is een sterke link met de eiwittransitie, om een meer plantaardig dieet te bevorderen.

We sturen u ter informatie de publieksversie toe van de startnotitie van het programma circulair voedselsysteem. Hierin kunt u zien wat onze speerpunten zijn in de landbouw- en voedseltransitie.

2. Aandachtspunten ontwerpbeleidskader landbouw en voedsel

We geven u graag een aantal aandachtspunten mee voor het ontwerpbeleidskader, op basis van onze eigen ervaringen met het opstellen van beleid voor landbouw en voedsel.

Interventies benoemen voor alle ketenpartijen

In het ontwerpbeleidskader is niet alleen aandacht voor de landbouw, maar ook voor de voedselketen. Zo geeft u terecht in hoofdstuk 6.1 aan dat de keten essentieel is. Ook wordt de hele keten op meerdere infographics beschreven. Daarom valt het op dat in hoofdstuk 7 vooral interventies benoemd zijn voor de primaire producenten en nauwelijks voor de andere ketenpartijen, zoals voedingsmiddelindustrie, handel en logistiek, retail en foodservice en de consument. Vooral interventies gericht op de supermarkt en de consument ontbreken.

Om het landbouw en voedsel beleid ketengericht te maken, vragen we u om interventies te formuleren voor alle partijen in de voedselketen. De landbouw- en voedseltransitie kan namelijk alleen via ketensamenwerking en gedeelde verantwoordelijkheid tot stand komen.

Denk bijvoorbeeld aan het maken afspraken van met supermarkten over gezond en lokaal voedselaanbod. Het stimuleren van gezonde voedselkeuzes en minder voedselverspilling bij consumenten via bewustwording en het creëren van een gezonde voedselomgeving. Aandacht voor het thema landbouw en voedsel binnen het onderwijs. Het bevorderen van maatschappelijk verantwoord ondernemen bij de voedingsmiddelindustrie, handel en logistiek, retail en foodservice.

Maak duidelijk hoe conclusie PlanMER is meegenomen

U heeft een PlanMER laten opstellen. De conclusie van de PlanMER maakt een aantal zaken helder:

1. Het ontwerpbeleidskader zal een positieve bijdrage leveren aan een aantal aspecten die nu in het landbouw en voedselsysteem onder druk staan.
2. Echter, het doel "natuur- en landschapsinclusief" zal niet zonder meer worden behaald: "Dit betekent dat er problemen zullen blijven bestaan rondom de kwaliteit van lucht, bodem, water, natuur en gezondheid."
3. Het is daarom belangrijk om sterk in te zetten op monitoring en evaluatie, om bijsturing mogelijk te maken.

Met deze conclusie in gedachten vragen we ons af hoe realistisch uw ambitie te behalen om in Brabant de meest duurzame landbouw en voedselproductie van Europa te hebben. We zien het belang van een aansprekende ambitie, maar tegelijk vragen we ons of deze binnen het tijdspad tot 2030 te realiseren is en of er voldoende draagvlak voor is, gezien ook de conclusies van de PlanMER.

Aanvullend adviseert het PlanMER om sterk in te zetten op monitoring en evaluatie. Wij zien dit advies niet terug in het beleidskader. Dit onderdeel zou uitgebreider aan de orde moeten komen, in hoofdstuk 7 bijvoorbeeld. Het zou goed zijn als u aangeeft welke leervragen u heeft en welke indicatoren daarbij van belang zijn en voor wie; welke methoden u wilt toepassen en met welke frequentie u wilt gaan monitoren en hoeveel middelen u daarvoor ter beschikking stelt.

Transitie mogelijk maken via ruimtelijke ordening

U schrijft op bladzijde 17 dat één van de instrumenten van de provincie de ruimtelijke ordening is, om de landbouw- en voedseltransitie te ondersteunen. U benoemt daarbij specifiek de Omgevingsvisie en de verordenende bevoegdheden als het gaat om het omgevingsbeleid.

We onderschrijven het belang van de ruimtelijke ordening als instrument in de transitie. De Omgevingsvisie moet inderdaad mogelijkheden bieden om in te spelen op de veranderingen in de keten, gebied en op bedrijfsniveau. Er moet ruimte zijn voor:

- De omschakeling naar een andere type landbouw (biologisch, natuurinclusief, kringlooplandbouw, of mengvorm). Vaak is meer ruimtegebruik nodig dan bij gangbare landbouw. Dan kan bijvoorbeeld via het mogelijk maken van verplaatsing en kavelruil, of het aanbieden van nieuwe bouwvlakken.
- Het integreren van activiteiten op één bouwvlak in het buitengebied die horen bij nieuwe vormen van voedselproductie. Dit maakt verschillende typen werkzaamheden en andere soorten bedrijvigheid op één plek mogelijk. Denk bijvoorbeeld aan digitalisering en robotisering, maar ook andere vormen van voedselproductie zoals insectenteelt, verticale landbouw, voedselbossen, in gebouwen, gemeenschapslandbouw en verbreding van activiteiten naar zorg, wonen en recreatie.
- Een constructieve dialoog met gemeenten en de (lokale) gebiedspartijen om een goede en vooral integrale afweging te maken en ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk te maken. Er zijn immers meer ruimte-vragende opgaven van belang. De omgevingsvisie van de gemeente kan hierbij een leidraad zijn.

Het is belangrijk dat de Provincie haar ruimtelijke bevoegdheden benut voor de gebiedsgerichte benadering en om ruimte te bieden aan de verduurzaming van de landbouw- en voedselproductie, uiteraard met oog voor de andere opgaven. Het zou daarom goed zijn om de definitie van wat een landbouwbedrijf is grondig te herzien om verbreding, innovatie en digitalisering mogelijk te maken. Dit is ook van belang in het kader van de vrijkomende agrarische bebouwing. Het is belangrijk om het VAB-beleid te betrekken bij het gebiedsgericht beleid een aan te geven welke herbestemmingsmogelijkheden we (waar) voor ons zien.

Betrek gemeenten bij uitwerking uitvoeringsagenda

In het ontwerpbeleidskader benoemt u bladzijde 101 het belang van de gemeenten in de doorvertaling van het beleidskader op lokaal niveau. Ook benoemt u de samenwerking met de gemeenten in het kader van de gebiedsgerichte aanpak (bladzijde 94). U geeft aan dat u een rol voor de gemeente ziet bij:

- De gebiedsgerichte aanpak;
- De afstemming van instrumentarium;
- Het waarderen van agrarische duurzaamheidsinitiatieven en hierover publiceren;
- Het voortzetten van het ondersteuningsnetwerk;
- De samenwerking in VAB-impuls;

Wij denken dat gemeenten méér kunnen doen. Het is daarom belangrijk dat de provincie en de gemeenten nauwer gaan samenwerken. Gemeenten en provincie kunnen samen optrekken als het gaat om kennisdelen, het uitvoeren van lobbyactiviteiten, stimuleren van innovatieve projecten en onderzoeken. We vragen u daarom om de gemeenten actief te betrekken bij de uitwerking van de uitvoeringsagenda. We zijn ook benieuwd hoeveel (extra) middelen u beschikbaar stelt voor uw ambitie en de transitie naar voedselketen 3.0 en voor de samenwerking met gebiedspartners.

We roepen u daarbij op om met de gebiedsgerichte aanpak niet alleen aan de slag te gaan “in gebieden waar de urgentie hoog en de impact groot is” (blz. 95). We vragen u om u ook te richten op gebieden waar er energie en enthousiasme is, en waar verschillende zaken al goed gaan. De provincie moet ook voorbeelden en gebieden laten zien waar het goed/beter gaat. Altena is niet te vergelijken met andere gemeenten. De problemen in ons gebied zijn bijvoorbeeld minder urgent. Daarom denken we dat Altena van betekenis kan zijn in de uitvoering van het beleidskader. De gemeente doet daarom het verzoek om nauwer samen te werken en gezamenlijk op te trekken richting ministerie om Altena aan te wijzen als landelijk experimenteergebied voor de voedselketen 3.0, zie bladzijde 6.

Meer eenduidig gebruik van termen

Tot slot viel het op dat het ontwerpbeleidskader verschillende termen gebruikt om de afbakening en de doelstellingen te beschrijven. Zo is er sprake van landbouw, voedsel, voedselketen, voedselsysteem, voedselproductie en agrifood. Ook het eerste hoofddoel wordt op verschillende bladzijden anders omschreven: op pagina 76 staat ‘meest duurzame landbouw en voedselproductie’, op pagina 82 ‘meest duurzame landbouw’, en op pagina 103 ‘meest duurzaam en circulair’. Meer eenduidig woordgebruik zal de leesbaarheid vergroten.

3. Altena als experimenteergebied voor voedselketen 3.0

Altena heeft alles in huis om als experimenteergebied voor een circulair en duurzaam voedselsysteem te fungeren: de vitale en mooie landelijke omgeving, de diversiteit en innovaties van onze landbouw en voedselsector, en de ondernemersmentaliteit van onze inwoners en politieke wil.

Altena heeft daarbij iets unieks te bieden. In ons streven naar een vitale gemeente met vitale inwoners en een vitaal buitengebied richten we ons op het verduurzamen van de héle voedselketen. We maken bewust de verbinding tussen gezond voedsel en gezonde mensen: van boer tot bord. We kunnen daarbij bouwen op het feit dat agrarische ondernemers, natuurbeschermingsorganisaties, onderwijs, maatschappelijke organisaties en gemeente al langjarig in een constructieve dialoog met elkaar zijn. Deze verbindende samenwerking leidt tot hele concrete zichtbare resultaten in Altena en biedt een goede basis om experimenteergebied te zijn. Denk aan strokenteelt, succesvol weidevogelbeheer, duurzaam bermbeheer, akkerrandenbeheer, het Partridgeproject en het leefstijlakkkoord. Onlangs werkten we samen om de Dutch Food Week Altena tot een succes te maken. Ons DNA is dialoog, doordenken en doorpakken.

We zijn een innovatieve gemeente en we kunnen nog veel meer behalen. Daarom willen we dat beleid, wet- en regelgeving de transitie mogelijk maakt in plaats belemmert. In Altena willen we experimenteren met dergelijk stimulerend beleid en regelgeving, waar doelen centraal staan en ondernemers tijd, ruimte en vertrouwen krijgen om op eigen wijze invulling te geven aan de transitie.

De bijzondere positie van ons gebied wordt ook door de Regio West-Brabant (RWB) onderkent. De RWB ziet Altena als een gebied waar we de innovatie in de grote teelten via robotisering en fieldlabs kunnen versterken en de eiwittransitie kunnen versnellen. De RWB benoemt de rol van Altena in haar zienswijze op het ontwerpbeleidskader landbouw en voedsel en benadrukt in die zienswijze het belang van een actieve en gebiedsgerichte aanpak voor West-Brabant. Onze regio loopt namelijk voorop in innovatieve en duurzame plantaardige teelten.

We zijn benieuwd wat u vindt van ons verzoek om nauwer samen te werken en gezamenlijk op te trekken richting ministerie om Altena aan te wijzen als landelijk experimenteergebied voor de voedselketen 3.0. We gaan hierover graag met u in gesprek en hopen dat u onze partner wil zijn in een gezamenlijke lobby richting het ministerie.

We zien uit naar de definitieve versie van het beleidskader landbouw en voedsel en een uitnodiging om met elkaar in gesprek te gaan over de uitvoering van uw beleid en de rol van Altena daarin.

Met vriendelijke groet,

het college van burgemeester en wethouders,
de loco-secretaris, de burgemeester,

drs. R.J.M. van Wuijtswinkel MPA

drs. E.B.A. Lichtenberg MCM